

ORTADOğU GÜNDEMİ

7-11 Nisan 2022

2022

■ SURİYE GÜNDEMİ

• Uluslararası Gündemde Suriye

İsrail, Suriye’de İran Devrim Muhafızları ve Lübnan Hizbullahı’nın bulunduğu mevzilere yeni hava saldırıları düzenledi. Suriye İnsan Hakları Gözlemevi (SOHR), depolar ve araştırma merkezlerinin vurulduğu Masyaf kenti yakınlarında yüksek sesli patlamaların duyulduğunu aktardı. İsrail Ordusu tarafından düzenlenen saldırıda maddi hasar meydana geldiği kaydedildi.¹ 14 Nisan Perşembe gecesi İsrail jetleri Suriye’de bulunan rejim hedeflerine bir haftadan kısa bir süre içinde ikinci kez hava saldırısı düzenledi. Suriye’nin başkenti Şam yakınlarındaki mevzilerin hedef alındığı saldırıda can kaybı olmadığı fakat maddi hasar meydana geldiği bildirildi.²

Suriye’de sivillere yönelik hak ihlallerini belgeleyen Suriye İnsan Hakları Ağı (SNHR), Beşar Esad rejiminin cezaevlerinde alıkoyduğu ve akıbetleri bilinmeyen kişiler hakkında bir rapor yayımladı. SNHR’nin yayımladığı bu raporda, Suriye rejiminin iç savaşın başlamasından bu yana alıkoyduğu ve akıbetleri bilinmeyen kişilerden en az bin elli altısının cezaevlerindeyken öldüğünü sessizce nüfus dairelerine bildirdiği ileri sürüldü.³

23 Mart 2014’te Suriye’nin Yermuk semtindeki Rejeh Meydanı’nda gıda yardımı bekleyen bir sivil kalabalığın üzerine el bombası atarak en az 7 kişinin ölümüne sebep olan Mouafak Al D. adlı şahıs, Almanya’da insanlık suçu işlediği gerekçesiyle tutuklandı. Savcılık, zanlının Esad rejimini destekleyen Filistin Halk Kurtuluş Hareketi ve Özgür Filistin Hareketi ile bağlantısını saptadı.⁴

İçişleri Bakanı Süleyman Soylu, Gölbaşı’nda Göç İdaresi Başkanlığı’nın kuruluşunun 9.yıl dönümü nedeniyle düzenlenen iftar programında, 2016’dan bugüne kadar toplam 19.336 Suriyelinin asayiş sorunları sebebiyle sınır dışı edildiğini söyledi.⁵

• Suriye Rejimi

Suriye rejimiyle yaşanan gerginliğin tırmanmasının ardından YPG güdümündeki Asayiş güçlerinin Kamışlı merkezinde bulunan bazı rejim binalarını kontrol ettiği bildirildi. Asayiş’in Esad rejiminin denetimi altında bulunan Kamışlı Havaalanı’na giden tüm yolları kontrol ettiği ve havaalanını rejim güçlerinin erişimine kapattığı kaydedildi. YPG’nin ayrıca şehir merkezine giden yolları trafiğe kapatarak kentte Suriye rejiminin konuşlandığı güvenlik bölgesine gıda ve yakıt girişini engellediği öğrenildi.⁶

1 <https://www.jpost.com/breaking-news/article-703682>

2 <https://www.timesofisrael.com/israeli-strikes-launched-at-targets-near-damascus-for-2nd-time-this-week-syria-says/>

3 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3591811/suriye-İnsan-hakları-ağı-esad-rejimi-cezaevlerindeki-ölümleri-sessizce-kabul>

4 <https://www.amerikaninsesi.com/a/suriyede-insanlik-sucu-isleyen-filistinli-berlinde-tutuklandi/5993209.html>

5 <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/bakan-soylu-acikladi-iste-sinir-disi-edilen-suriyeli-sayisi-42042931>

6 <https://www.syriahr.com/en/246991/>

IŞİD terör örgütü geçtiğimiz günlerde Suriye'nin doğusundaki Deyrizor Çölü ve Es-Suhna bölgesinde bulunan rejim mevzileri ve askerî konvoylarını hedef alan terör eylemlerinin yoğunluğunu artırdı. Bunun üzerine rejim güçleri, İran milisleri ve Rus savaş uçakları IŞİD'e karşı karadan ve havadan operasyon başlattı. Operasyon kapsamında Rus uçaklarının Suriye çölünde örgüt kalıntılarının konuşlandığı noktalara son iki gün içinde düzenlediği hava saldırıları sonucu 19 örgüt unsurunun öldürüldüğü, 10 unsurun da yaralandığı bildirildi.⁷

Suriye Merkez Bankası 13 Nisan Çarşamba günü ABD dolarının Suriye lirası karşısındaki değerini 2.814 lira olarak belirledi. Banka, yurt dışından Suriye lirası olarak alınan şahsi havalelerin teslimi için ise ABD doları alış fiyatını 2.800 lira olarak belirledi.⁸

Suriye Para ve Kredi Kurulu banka mevduatlarının faiz oranlarını yükseltti. Suriye Merkez Bankasının açıklamasında kararın enflasyon baskısını azaltmak ve kısa sürede yüksek miktarda nakit temin edebilmek adına alındığı belirtildi.⁹

• Fırat'ın Doğusu

Suriye Demokratik Güçleri (SDG) sözde Genel Komutanı Mazlum Kobani kod adlı Ferhat Abdi Şahin, ABD'nin Ortadoğu'dan sorumlu Merkez Kuvvetler Komutanlığının (CENTCOM) yeni komutanı Michael Erik Kurilla ile görüştü. Yapılan görüşmede, IŞİD'e karşı ortak operasyonlarla güvenlik ve bölgesel istikrar konularında fikir alışverişinde bulunuldu. CENTCOM'un yeni yönetiminin Suriye'nin kuzeydoğusundaki istikrarı korumaya yönelik bağlılığını teyit ettiği kaydedildi.¹⁰

Suriye'nin kuzeydoğusundaki Haseke ve Kamışlı kentlerinde, rejim güçleriyle Suriye Demokratik Güçleri'ne (SDG) bağlı İç Güvenlik Güçleri (Asayiş) arasındaki gerilim yeniden tırmandı. Asayiş güçleri, rejim güçlerinin kontrolündeki "güvenlik bölgesini" kuşattı. Rejime bağlı 4.Tümen güçlerinin Halep'te Kürt nüfusun ağırlıklı olduğu Şeyh Maksud ve Eşrefiye mahallelerine uyguladığı ablukası ise bu hafta da devam etti. Yerel kaynaklar, rejim güçleriyle sözde özerk yönetim yetkililerinin Rus subayların arabuluculuğuyla Kamışlı'da bir toplantı düzenlediğini aktardı. Toplantıda Kamışlı ve Haseke'de rejim güçlerine yönelik kuşatmanın sona erdirilmesi karşılığında, Halep'teki Kürt mahallelerine yönelik ablukanın kaldırılmasının tartışıldığı öğrenildi.¹¹

7 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3594956/rus-savaş-uçaklarının-son-iki-günde-suriye-nin-çöl-bölgelerine-düzenlediği-hava>

8 <https://npasyria.com/en/75922/>

9 <https://syrianobserver.com/news/74814/syria-regime-raises-interest-rates-on-bank-deposits.html>

10 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/140420228>

11 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3591396/kamişlı-da-rejim-güçleri-ile-sdg-arasında-gerilim>

• İdlib ve Harekât Bölgeleri

15 Nisan 2022'de Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının (AFAD) internet sitesinde yer alan bilgiye göre, saat 21.54'te İdlib'de 4 büyüklüğünde deprem kaydedildi.¹² Bununla birlikte yerel kaynaklardan aktarılan bilgiye göre depremde ölen ya da yaralanan olmadı.

El Bab şehri girişinde patlayıcı yüklü bir aracın 10 Nisan 2022'de infilak etmesi sonucu çok sayıda kişinin yaralandığı bildirildi. Rejimin haber ajansı SANA'nın yerel kaynaklara dayandığı haberine göre, El Bab şehir girişindeki kontrol noktalarından birinin yakınında bulunan bir aracın patlaması çok sayıda kişinin yaralanmasına ve maddi hasara yol açtı. Suriye İnsan Hakları Gözlemevi (SOHR) ise EL-Rai kontrol noktası yakınında patlayıcı yüklü bir aracın infilak ettiğini ve bunun can kayıplarına yol açtığını öne sürdü. Bölgedeki güvenlik güçleri tarafından saldırıyı YPG'nin yaptığı ihtimali üzerinde duruldu.

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Dışişleri Bakanlığı, İsrail güçlerinin Filistin'de şiddet kullanmasını ve Mescid-i Aksa'ya saldırı düzenleyerek sivillerin yaralanmasına yol açmasını kınadığını açıkladı. Söz konusu açıklamada, "Irak, Filistin topraklarında tanık olunan yüksek şiddet oranını ve İsrail güçlerinin bir dizi Filistin şehir ve köyündeki operasyonlarının genişlemesini ve buna eşlik eden Filistinlilere yönelik aşırı şiddet kullanımını şiddetle kınamaktadır" ifadelerine yer verildi.¹³

Irak Dışişleri Bakanlığı, İsveç'in Linköping kentinde Danimarkalı aşırı sağcı Sıkı Yön (Stram Kurs) lideri Rasmus Paludan'ın polis koruması altında Kur'an-ı Kerim yakmasından dolayı İsveç'in Bağdat Temsilcisi Hakan Rooth'u bakanlığa çağırıldığını duyurdu. Bakanlıktan yapılan açıklamada, Müslümanların kutsal kitabının yakılması nedeniyle İsveçli temsilcinin protesto edildiği bildirildi.¹⁴ Ayrıca olayın İsveç'in Müslümanlarla olan ilişkilerini genel olarak tehlikeye sokacağı, İslam ülkelerinin ve Avrupa'daki Müslüman topluluğunun İsveç ile ilişkilerini zedeleyeceği belirtildi.¹⁵

Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın IKBY Başbakanı Mesrur Barzani ile görüştüğü bildirildi. Görüşmede IKBY ile Türkiye arasındaki iş birliğinin ilerletilmesine ve ilişkilerin geliştirilmesine vurgu yapılırken Irak ve bölgedeki son gelişmeler ele alındı.¹⁶

Bağdat'ta toplanan yaklaşık 400 kişi "çerçeve değil, hareket değil" sloganları atarak hükümetin kurulması konusunda çatışan Sadr Hareketi ve Şii Koordinasyon Çerçevesi'ni protesto etti. Göstericiler, hükümetin kısa sürede kurulması için çağrı yaptı.¹⁷

¹² <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/idlibde-4-buyuklugunde-deprem/2564878>

¹³ <https://ina.iq/eng/18849-iraq-condemns-storming-al-aqsa-mosque-in-palestin.html>

¹⁴ <https://www.middleeastmonitor.com/20220417-iraq-summons-swedish-envoy-over-quran-burning/>

¹⁵ <https://www.tebaajansi.com/irak/isvecin-bagdat-temsilcisi-disisleri-bakanligina-cagirildi-h293572.html>

¹⁶ <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/15042022>

¹⁷ <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Protestors-storm-the-streets-of-Baghdad>

İranlı mevkidaşı Hüseyin Emir Abdullahiyan ile düzenlediği ortak basın toplantısında konuşan Irak Dışişleri Bakanı Fuat Hüseyin, İran-Suudi diyalogunun ve bölgesel ilişkilerin görüşüldüğünü belirtti. Hüseyin, Afganistan ve Suriye’de istikrarın teminini gerçekleştirebilecek her çabanın desteklenmesi gerektiğini vurguladı.¹⁸

• Güvenlik

İranlı Şii dinî merci Ayetullah Seyyid Mahmud el-Hasani es-Sarhi’ye bağlı Hüseyiniyet’ül el-Fetih el-Mubin Camisi’nin hatibinin dinî türbelerin yıkılmasına icazet veren açıklamaları sonrasında es-Sarhi’nin Babil vilayetindeki ofisi saldırıya uğradı. Sarhi’nin Babil’deki ofisini ateşe veren eylemciler, güvenlik güçlerinden dinî sembollere zarar verenleri yakalamalarını istedi.¹⁹ Sarhi’nin ofislerinin ve dinî kurumlarının kapatılması, bazılarının ateşe verilmesi veya tahrip edilmesiyle öfke zirveye ulaştı.²⁰ Bağdat, Dikar, Babil, Divaniye, Müsenna, Necef, Basra, Meysan ve Vasit vilayetlerinde Sarhi takipçisi onlarca kişi tutuklandı. Sarhi’nin takipçileri 2006 yılında Basra vilayetindeki İran Konsolosluk binasına yapılan baskında yer alırken, Sarhi 2014’te İranlı Şiilerin en üst dinî merci Ayetullah Ali Sistani’nin terör örgütü IŞİD’e karşı yayımladığı cihat fetvasına açıkça karşı çıkmıştı.²¹

Irak Güvenlik Medya Ağı tarafından yapılan açıklamaya göre, Irak İçişleri Bakanlığı Federal İstihbarat ve Soruşturma Dairesi, Süleymaniye vilayetinde yasa dışı yollardan Irak sınırına geçmeye çalışan 40’tan fazla Asya uyruklu kişiyi tutukladı. Irak Güvenlik Medya Ağı, söz konusu olayın öncesinde de Irak’ın güneyinde yer alan Meysan vilayetine yasa dışı yollardan girmeye çalışan 30 tane Asya uyruklu kişinin yakalandığını duyurmuştu.²²

• Ekonomi

Irak Petrol Bakanlığı Ekonomi Birimi Başkanı Hişam Yas, İKBY hükûmetinin gönderdiği heyetle gerçekleştirdikleri toplantının olumlu geçtiğini belirtti. Yas, Irak Petrol Bakanlığının teknik bir kurum olduğunu ve sadece teknik sorunlarla ilgili müzakereler yaptıklarını ifade ederken Irak Federal Yüksek Mahkemesi (IFYM) kararının bakanlığın yetkisinin dışında olduğunu belirtti.²³

Irak Başbakanı Mustafa el-Kazimi, başkent Bağdat’ta Enerji Yüksek Kurulu Toplantısına başkanlık yaparak Elektrik Bakanlığı yetkilileriyle bir araya geldi. Söz konusu toplantıda Kazimi, yaz aylarında elektrik hizmetinin artırılması gerektiğini ve bu konuda santrallerde çalışmalar yapılacağını ifade etti. Bununla birlikte Başbakanlık Basın Ofisinden yapılan açık-

18 <https://ina.iq/eng/18807-iraq-fm-hussein-syria-stability-is-important-to-iraq.html>

19 <https://www.basnews.com/tr/babat/749887>

20 <https://turkish.aawsat.com/home/article/3591456/irak-iiçişleri-bakanlığı'ndan-şii-din-adamı-sarhi'nin-takipçilerine-kanun>

21 <https://www.basnews.com/tr/babat/750383>

22 <https://www.kurdistan24.net/en/story/28015-43-'Asian-nationals'-arrested-for-trying-to-enter-Iraq-illegally>

23 <https://www.basnews.com/tr/babat/750645>

lamada, elektrik santralleri için daha fazla gaz tahsis edilmesini görüşmek amacıyla Iraklı bir heyetin İran'ı ziyaret edeceği belirtildi.²⁴

Irak Petrol Bakanı İhsan Abdul Cabbar basına verdiği demeçte, Irak kabinesinin çok uluslu bir enerji şirketi olan Halliburton Enerji Hizmetleri ile Akkas sahası için yapılan kuyu açma anlaşmasını mayıs ayında yeniden etkinleştirebileceklerini söyledi.²⁵

Irak Başbakanı Mustafa el-Kazımi, Iraklı siyasi taraflara en kısa sürede 2022 bütçe yasasını hazırlamak için çalışmaya başlamaları çağrısında bulundu. Irak'ın gıda fiyatlarında artışla karşı karşıya olduğunu kaydeden Kazımi, Ukrayna savaşından ötürü bazı gıda ürünlerinin fiyatlarında artış yaşandığını belirtti. Kazımi, ramazan ayında vatandaşların bazı gıda ürünlerini temin etmelerini kolaylaştırmak için çalıştıklarını söyledi.²⁶

Irak'ta bazı akaryakıt istasyonu sahipleri, hükûmetin akaryakıt dağıtım ve fiyatlandırmasına ilişkin politikalarını protesto etmek için pompalarını kapattı. Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü'nün (OPEC) en büyük ikinci üreticisi olan ve ulusal gelirinin yüzde 90'ından fazlasını petrol kaynaklarından sağlayan Irak'ta benzin kuyrukları basına yansdı.²⁷

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Irak Göç ve Göçmenler Bakanlığının Iraklı Göçmenler Bölümü Sorumlu Ali Abbas, Suriye'nin kuzeyinde Haseke kentinde bulunan el-Hol Kampı'ndan Irak kökenli 450 IŞİD'li ailenin Irak'a getirildiğini belirtti. Bu ailelerin Musul kentinde bir kampa yerleştirildiği ve kampın rehabilitasyon merkezi olarak kullanıldığı belirtildi. Abbas, bu kişilerin ruhsal ve sosyal rehabilitasyonu sağlandıktan sonra toplumsal yaşama katılımlarının sağlanacağını söyledi.²⁸ Nisan ayının başında Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreterinin Irak Özel Temsilcisi ve BM Irak Yardım Misyonu (UNAMI) Başkanı Jeanine Hennis-Plasschaert ve Irak Ulusal Güvenlik Müsteşarı Kasım el-Araci, el-Hol Kampı'nın önemine dikkat çekerek bu konuda çalışma yapılması gerektiğini vurgulamıştı.

Irak Meteoroloji ve Deprem Müdürlüğü, 19 Nisan Salı gününden itibaren Irak'ta toz fırtınasının başlayacağını duyurdu. İlgili açıklamada, hava değişikliği ve düşük yağış oranı sebebiyle bu yazın önceki yıllara göre daha sıcak olmasının beklendiği belirtildi. Ayrıca Irak'ın birçok vilayetinde toz fırtınasının önceki yıllara göre daha fazla olacağı da kaydedildi.²⁹

24 <https://www.tebaajansi.com/irak/kazimiden-yaz-aylari-icin-elektirigi-arttiracagiz-aciklamasi-h293576.html>

25 <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-04-16/iraq-halliburton-deal-on-gas-to-be-decided-after-eid-holiday>

26 <https://www.basnews.com/tr/babat/749934>

27 <https://www.arabnews.com/node/2063456/middle-east>

28 <https://www.basnews.com/tr/babat/750671>

29 <https://www.tebaajansi.com/irak/meteorolojiden-toz-firtinasi-uyarisi-h293555.html>

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset

IKBY Başbakanı Mesrur Barzani, 15 Nisan tarihinde Türkiye'yi ziyaret ederek Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile Dolmabahçe Sarayı'nda bir araya geldi. Söz konusu görüşmede, Başbakan Barzani'ye IKBY Dış İlişkiler Ofisi Sorumlusu Sefin Dizayi eşlik etmiştir. Taraflar arasında gerçekleştirilen görüşmede, IKBY ile Türkiye arasındaki iş birliğinin ilerletilmesine ve ilişkilerin geliştirilmesine vurgu yapıldığı belirtilirken Irak ve bölgedeki son gelişmelerin ele alındığı aktarıldı. Yapılan görüşmeye ilişkin açıklamada bulunan Barzani, "Görüşmede Irak ve bölgedeki gelişmeleri, IKBY ile Türkiye arasındaki karşılıklı ilişkileri, istikrar ve güvenliğe yönelik iş birliğini genişletmeyi tartıştık. Başta yatırım ve ekonomi olmak üzere bütün sektörlerde ilişkilerimizi geliştirmeyi vurguladık" dedi.³⁰ Türkiye Cumhurbaşkanlığı da ilgili görüşmede, ikili ilişkileri güçlendirecek hususların ve bölgesel gelişmelerin ele alındığını belirtti.³¹ Diğer yandan 2022 yılının başlangıcından bu yana Barzani'nin üç kez Türkiye'yi ziyaret ettiği ve bu ziyaretlerde ekonomi ve güvenlik konularının temel gündem maddesi olduğu yorumu yapıldı.³²

İran'ın eski Bağdat Büyükelçisi İrec Mescidi'nin 10 Nisan'da Kürdistan Demokratik Partisi (KDP) lideri Mesut Barzani, IKBY Başkanı Neçirvan Barzani ve Başbakan Mesrur Barzani ile ayrı ayrı bir araya geldiği aktarıldı.³³ Taraflar arasındaki görüşmede, Irak'ta kurulacak yeni hükûmetle ilgili son gelişmelerin ele alındığı ve IKBY doğal gazının Türkiye'ye ihraç edilmesi konusunun tartışıldığı belirtildi. Ayrıca Mescidi'nin Barzanilerden Şii çekişmesinde KDP'nin taraf olmamasını istediği kaydedildi.³⁴

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) Dışişleri Müsteşar Vekili Joey Hood'un 13 Nisan Çarşamba günü Erbil'de IKBY Başkanı Neçirvan Barzani ve IKBY Başbakanı Mesrur Barzani ile ayrı ayrı bir araya geldiği belirtildi. Başkan Barzani ve Hood arasında gerçekleşen görüşmede, ABD ve Erbil ilişkilerinin, terör örgütü IŞİD tehdidinin ve bölgedeki son siyasi gelişmelerin ele alındığı aktarıldı. Hood ve Başbakan Barzani arasındaki görüşmeye ilişkin Başbakan Barzani'nin ofisinden yapılan açıklamada ise her iki tarafın Irak'taki siyasi süreci ve ülkenin bir sonraki hükûmetini kurma çabalarını ele aldığı ve IKBY ile ABD arasındaki ilişkileri masaya yatırdığı aktarıldı.³⁵

IKBY Başbakanı Mesrur Barzani'nin Irak Eğitim Bakanı Ali Hamid Duleymi ile bir araya geldiği bildirildi. Erbil'de gerçekleşen görüşmede, Irak'taki eğitim sisteminin ele alındığı akta-

30 <https://lvipress.com/32167/>

31 <https://www.rudaw.net/sorani/middleeast/turkey/150420227>

32 <https://esta.krd/149136/>

33 <https://politicmedia.net/detailnewsपो.aspx?jicare=10203&cor=4&related=2>

34 https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=10056

35 <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/130420227>

rılırken IKBY Eğitim Bakanlığı ile Irak Eğitim Bakanlığı arasındaki dayanışma ve iş birliğinin önemine vurgu yapıldığı kaydedildi.³⁶

• Güvenlik

IKBY Peşmerge Bakanlığı, 2022 yılının ilk üç ayında terör örgütü IŞİD'in tartışmalı bölgelerde toplamda 33 saldırı düzenlediğini açıkladı. İlgili açıklamada, düzenlenen saldırıların yüzde 45'inin Kerkük ve Hanekin bölgelerinde olduğu aktarılırken yüzde 22'sinin Selahaddin vilayetinde, yüzde 17'sinin Ninova'da ve yüzde 16'sının da Kerkük'ün batısında bulunan Altunköprü ile Mahmur ilçesi arasında yapıldığı aktarıldı. Ayrıca söz konusu saldırılarda 24 kişinin hayatını kaybettiği, 24 kişinin yaralandığı ve 4 kişinin de kaçırıldığı belirtildi.³⁷

10 Nisan tarihinde akşam geç saatlerde, Kar Grup Şirketinin bir petrol sahasına füzeyle saldırı düzenlediği kaydedildi. Saldırıda can ve mal kaybı yaşanmazken şu ana kadar hiçbir grubun saldırıyı üstlenmediği ifade edildi.³⁸

• Ekonomi

13 Nisan tarihinde Erbil ve Urmiye valilikleri arasında yapılan anlaşma sonucunda, IKBY ile İran arasında yeni bir ticari sınır kapısının açıldığı duyuruldu. Açılan ticari sınır kapısına ilişkin açıklamada bulunan Hacı Umran Uluslararası Sınır Kapısı Sözcüsü Sirvan Hüseyin, "22 Şubat 2022'de Erbil ve Urmiye valiliklerinin imzaladığı anlaşmanın 12. maddesine göre, Hacı Umran ile Piranşar arasında üç kapının olması kararı alındı" dedi. Ayrıca Hüseyin, söz konusu sınır kapısının sadece IKBY ile İran arasında yapılan ticaret, ithalat ve ihracat için kullanılacağını belirtirken sınır kapısının iş insanları, sınır turizmi ve turistler için kolaylık sağlayacağını vurguladı.³⁹

11 Nisan tarihinde IKBY'nin Bağdat ile Diyalog Sorumlusu Halit Şuvan başkanlığında IKBY heyetinin merkezî hükûmetle petrol sorununu görüşmek üzere başkent Bağdat'a gittiği ve Irak Petrol Bakanlığı heyetiyle bir araya geldiği aktarıldı. Söz konusu görüşmelere ilişkin açıklamada bulunan Irak Petrol Bakanlığı, IKBY petrol ve doğal gazının çıkarılması ve satılması için bir şirket kurma kararının alındığını duyurdu. Kurulacak şirketin merkezinin Erbil'de bulunacağı aktarılırken ilgili şirketin merkezî hükûmet tarafından yönetileceği belirtildi. Bununla birlikte Irak Petrol Bakanı İhsan Abdulcabbar, IKBY'nin farklı şirketlerle imzaladığı bütün anlaşma ve mutabakatları Irak Petrol Bakanlığına göndereceğini ve Bağdat tarafından bu anlaşmalar incelendikten sonra yeni kurulacak olan şirketin söz konusu anlaşmaları yenileyeceğini vurguladı.⁴⁰

36 <https://www.kurdistan24.net/tr/story/77413-Başbakan-Irak-Eğitim-Bakanı-ile-görüştü>

37 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/150420226>

38 <https://esta.krd/147593/>

39 <https://lvipress.com/32096/>

40 <https://www.sharpress.net/all-detail.aspx?Jimare=203354>

• Sağlık ve Sosyal Hayat

IKBY Danıştay Konseyinin 2021 yılına ilişkin evlenme ve boşanma verilerini açıkladığı kaydedildi. Bu bağlamda 2021 yılında IKBY’de 54.837 evlenme gerçekleştiği ve buna karşın 11.699 boşanma vakasının yaşandığı aktarıldı.⁴¹

IKBY’de tespit edilen toplam yeni tip koronavirüs (Covid-19) salgınında vaka sayısı 436.899’a yükselirken, virüs nedeniyle hayatını kaybeden kişi sayısının 7.446 olduğu ve virüsü yenerek sağlığına kavuşan kişi sayısının da 428.999’a ulaştığı kaydedildi.⁴²

■ TÜRKMEN GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, Türkmeneli bölgelerini ziyaretleri kapsamında Erbil vilayetine ziyaret gerçekleştirdi. Gerçekleştirilen ziyaret kapsamında, Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) Etnik ve Dinî Oluşumlardan Sorumlu Bölge Bakanı ve ITC Yürütme Kurulu Üyesi Aydın Maruf, Türkiye’nin Erbil Başkonsolosu Hakan Karaçay, ITC’nin eski başkanlarından Sanan Ahmet Ağa ile Irak’taki son siyasi gelişmeleri ve Türkmenleri ilgilendiren konuları ele aldı. Turan daha sonra, tarihî Erbil Kalesi’nde bulunan Türkmen Kültür Evi’ni ve Türkmen Basın Ajansını ziyaret etti. Turan’a ziyarette, ITC Başkan Yardımcıları Heytem Haşim Muhtaroglu ve Hişam Bayraktar eşlik etti.⁴³

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Kerkük Milletvekili Erşat Salihi katıldığı bir televizyon programında, Kerkük’ün siyasi sorununun Irak’ta eski rejimler tarafından uygulanan sistematik bir sorun olduğunu belirtti. Salihi ayrıca, “Kerkük’ün hükümet kurma sürecinde siyasi pazarlık konusu edilmesinde endişelerimiz vardı. Ancak son gelişmelerde Kerkük dosyası hükümeti kurma sürecindeki müzakerelerden uzak tutulduğunu gördük” diye konuştu.⁴⁴

Fetih Koalisyonu Kerkük Milletvekili Garip Asker, sosyal medya hesabından yaptığı paylaşımında, “Kerkük genelinde özellikle idari görev paylaşımlarında etnik gruplar arasında ayrımcılık yapılmaması gerektiğini” vurguladı. Asker ayrıca, Kerkük bileşenleri arasında idari görev paylaşımındaki en uygun sistemin yüzde 32 esasına dayalı sistem olduğunu belirtti ve merkezî hükümete Kerkük’te bu sistemin uygulanması için çağrıda bulundu.⁴⁵

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, Türkmeneli bölgelerini ziyaretleri kapsamında Kerkük vilayetine bağlı Dakuk ilçesini ziyaret etti. ITC Dakuk İlçe Sorumlusu Mustafa Yüsür tarafından karşılanan Turan, “Dakuk Türkmen asaletinin sembolüdür. Dakuk

41 <https://www.peyam.net/Details/29837>

42 <https://www.pukmedia.com/KS/Details/187756>

43 <https://www.tebaajansi.com/irak/itc-baskani-turandan-erbile-ziyaret-h293372.html>

44 <https://www.facebook.com/arshedalsalihi/videos/284110200564067>

45 <https://earthiq.news/archives/63292>

Türkmenleri, Türkmen davasında mücadelelerine tek kimlik altında devam etmiştir. O da Türkmen millî kimliğidir. Türkmen bölgeleri arasında sağlanacak birlik ve beraberlik sadece Türkmen kimliği adı altında gerçekleşecektir ifadelerinde bulundu. Turan daha sonra, Dakuk ilçesinde bulunan Kerkük Kalkanı Gücü, es-Sakaleyn Hüseyinyesi, şehit aileleri ve ilçenin önde gelen bazı Türkmen şahsiyetlerini ziyaret etti.⁴⁶

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Başkanı Hasan Turan, Türkmeneli bölgelerini ziyaretleri kapsamında Ninova vilayetine bağlı Telafer ilçesine ziyaret gerçekleştirdi. Turan, Telafer Kalesi'nde düzenlenen etkinlikte halka seslenerek "biz Türkmen milleti Irak'ın kurucu üçüncü unsuru olarak İran sınırındaki Mendeli'den Suriye sınırındaki Telafer'e kadar uzanan geniş bir coğrafyada yaşamaktayız. Bu da Türkmen milletinin büyük bir millet olduğunun kanıtıdır. Bu şanlı milletin, Türkmen kimliği altında bütün haklarını kazanacağından eminiz" açıklamalarında bulundu. Turan ayrıca beraberindeki heyetle birlikte Türkiye'nin Musul Başkonsolosu Mehmet Küçüksakallı'yı da ziyaret etti.⁴⁷

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Musul İl Başkanı Şehit Ganim ve Musul Türkmen Milletvekili Lokman Reşidiyeli, Musul Valisi Necim el-Cuburi ile görüşme gerçekleştirdi. Görüşmede, Musul'un Yukarı Şerihan ve Karakoyunlu bölgeleri başta olmak üzere diğer Türkmen yerleşim yerleri, yol ve diğer altyapı çalışmalarının yapılması için onay alındığı ifade edildi.⁴⁸

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Kerkük Milletvekili Erşat Salihi, Ulusal Hikmet Akımı Başkanı Ammar el-Hekim ile görüştü. Görüşmede, ülkedeki son siyasi gelişmeler ve Türkmen haklarının teminatı konuları ele alındı. Görüşmede ayrıca, küresel düzeyde siyasi, güvenlik ve ekonomik gelişmelerin vatandaşlara etkilerinin yanı sıra, Irak'taki siyasi tıkanıklığın bir an önce çözülmesine vurgu yapıldı.⁴⁹

• Güvenlik

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Kifri İlçe Sorumlusu Sezgin Bayatlı, Kifri Kaymakamı Şamal Namık başkanlığında yapılan güvenlik toplantısına katıldı. Toplantının amacına ilişkin yapılan açıklamada, Kifri ilçesinde bulunan bütün siyasi parti temsilcilerinin katılımıyla gerçekleşen toplantıda, ilçenin güvenlik ve partiler arasında birlikte çalışma konularının ele alındığı açıklandı.⁵⁰

Irak Federal Polis Güçleri tarafından yapılan açıklamada, Kerkük'ün güneyinde yer alan Havice ilçesinde konuşlu terör örgütü IŞİD'e yönelik operasyon düzenlendiği belirtildi. Düzenlenen operasyona ilişkin yapılan açıklamada, Irak Terör Yasası'nın 4. maddesi kapsamında

46 <https://www.facebook.com/photo?fbid=515104916849822&set=pcb.515105336849780>

47 <https://www.tebaajansi.com/m/irak/turan-dan-telafer-ziyaret-h293522.html>

48 <https://www.facebook.com/photo/?fbid=184313953920292&set=a.115158317502523>

49 <https://www.turkmenelitv.com/haberler/turkmeneli/item/36882-salihi-ulusal-devlet-gucleri-koalisyonu-baskani-hekim-ile-gorustu.html>

50 <https://www.facebook.com/ITC-KİFRİ-Bürosu-642096329253965/photos/pcb.2529664587163787/2529664437163802>

aranmakta olan ikisi Askeri ve biri Berime semtinde olmak üzere toplam 3 teröristin yakalandığı açıklandı.⁵¹

Irak güvenlik kaynaklardan yapılan açıklamada, Kerkük'ün güneyinde yer alan Çay ve Zığaytun Vadilerinde varlık gösteren terör örgütü IŞİD'e yönelik "Demir Çekiç" Operasyonu başlatıldığı belirtildi. Yapılan operasyonlarda teröristler tarafından kullanılan 3 sığınağın imha edildiği ve çok sayıda el yapımı bombanın ele geçirildiği açıklandı. Operasyonda, Irak Hava Kuvvetlerine bağlı uçaklar ve ordu güçlerinin de görev aldığı ve operasyonun başarılı bir şekilde devam ettiği açıklandı.⁵²

Irak güvenlik kaynaklardan yapılan açıklamada terör örgütü IŞİD'in, Kerkük'ün güneyinde yer alan Çay Vadisi'ne bağlı Elbu Şahap köyünde güvenlik güçleri tarafından kurulan kontrol noktasına saldırı düzenlediği belirtildi. Güvenlik güçlerine yönelik yapılan saldırı sonucuna ilişkin herhangi bir bilginin paylaşılmadığı açıklandı.⁵³

Haşdi Şaabi güçlerine bağlı güvenlik kaynaklardan yapılan açıklamada, terör örgütü IŞİD'in, Kerkük'ün Tazehurmatu nahiyesine bağlı Beşir köyünde Haşdi Şaabi güçleri tarafından kurulan gözlem noktasına saldırdığı belirtildi. Yapılan saldırıya karşılık verilmesiyle teröristlerin olay yerinde kaçtıkları açıklandı.⁵⁴

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Türk Kızılayı, Irak Türkmen Cephesi (ITC) Kerkük İl Başkanlığında ihtiyaç sahibi Türkmen ailelere gıda yardımı dağıttı. Gerçekleştirilen dağıtımla ilgili açıklamada bulunan ITC Kerkük İl Başkanı Kahtan Vendavi, her yıl olduğu gibi bu yıl da ramazan ayı münasebetiyle Türk Kızılayı tarafından ihtiyaç sahibi Türkmen ailelere 750 koli gıda yardımının yapıldığını açıkladı.⁵⁵

Irak Türkmen Cephesi (ITC) Telafer İlçe Başkanlığında, Türk Ocakları Genel Merkezi tarafından gönderilen gıda yardımı dağıtıldı. Gerçekleştirilen dağıtımla ilgili açıklamada bulunan ITC Telafer İlçe Sorumlusu Cengiz İlyas Kasap, ramazan ayı münasebetiyle Türk Ocakları Genel Merkezi tarafından gönderilen gıda kolilerinin Telafer'de ihtiyaç sahibi 200 Türkmen aileye dağıtım yapıldığını belirtti.⁵⁶

51 <https://www.dijlah.tv/index.php?page=article&id=305177>

52 <https://www.dijlah.tv/index.php?page=article&id=305274>

<https://www.alsumaria.tv/امن/417461/تدمر-ثلاثة-اوكار-تحتوي-مواد-متفجرة-في-كركوك>

53 <https://shafaq.com/ar/امن/هجوم-ارهابي-يستهدف-قوة-مشتركة-من-الجيش-والحشد-في-كركوك>

54 <https://www.mawazin.net/Details.aspx?jimare=190114>

55 <https://www.tebaajansi.com/irak/turk-kizilaydan-kerkukteki-ihiyac-sahibi-ailelere-gida-yardimi-h293376.html>

56 <https://www.facebook.com/photo/?fbid=531428851674548&set=pb.100044223139911.-2207520000>

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Suudi Arabistan

Suudi Arabistan Kamu Yatırım Fonu'na ait olan Suudi Arabistan Askerî Sanayisi (Saudi Arabian Military Industries-SAMI), dünyanın en büyük havacılık şirketi Boeing ile bir anlaşma imzaladı. Anlaşmanın Suudi havacılık sektörünü geliştirmek için ortak bir girişim başlatmayı amaçladığı belirtildi. SAMI tarafından anlaşmanın Suudi Arabistan'ın savunma kabiliyetlerini güçlendireceği ifade edildi.⁵⁷

Suudi Arabistan ve Kuveyt, İran'a Dorra gaz alanının doğu sınırının belirlenmesi için müzakerelere katılma davetini yineledi. İran'a daha önce de iki ülkenin davette bulunduğu ancak Tahran'ın herhangi bir cevap vermediği belirtildi. Suudi Arabistan ve Kuveyt'in bölgedeki doğal kaynakların kullanılmasına ilişkin anlaşmaya uyduğu ifade edildi. Tahran'ın bu anlaşmayı meşru olarak görmediği, İran Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Saeed Khatibzadeh'nin bu alandaki yatırım ve gelişim faaliyetlerinin üç ülke arasında koordinasyonla ve iş birliğiyle gerçekleşmesi gerektiğini ifade ettiği aktarıldı.⁵⁸

• Birleşik Arap Emirlikleri (BAE)

BAE Dışişleri Bakanı Şeyh Abdullah bin Zayid Al Nahyan, Libya Dışişleri Bakanı Necla Menguş ile bir telefon görüşmesi gerçekleştirdi. Görüşmede tarafların iki ilişkiler ve iş birliğini ülkelerin çıkarlarına göre geliştirme üzerine konuştuğu ifade edildi.⁵⁹

BAE Devlet Başkanı'nın Diplomatik Danışmanı Enver Gargaş, Abu Dabi'de gerçekleşen bir konferansta konuşma yaptı. Gargaş, ülkesinin Türkiye, İran ve Arap ülkeleri ile ilişkileri geliştirme konusunda istekli olduğunu belirtti. Ayrıca Gargaş, BAE'nin komşu bir ülkeye zarar veren bir üs olmayacağını ifade etti. BAE'nin her zaman İran ile olan farklılıklarını siyaset ve diplomasi yoluyla çözmeye çalıştığını ifade eden Gargaş, farklılıkların boyutunu azaltmayı hedeflediklerini belirtti. Gargaş, Türkiye ve İran dâhil olmak üzere bölge ülkeleri arasında iş birliği ve diyalog için bölgesel platformlara olan ihtiyacı vurguladı.⁶⁰

• Katar

Katar ve İran, havacılık alanında iki anlaşma imzaladı. İki ülkenin Doha Uçuş Bilgilendirme Bölgesi (FIR) ve Tahran Uçuş Bilgilendirme Bölgesini (FIR) bağlamak adına operasyon süreci için ikili anlaşma imzaladığı belirtildi. Katar ve İran arasındaki uçuşların artırılması için

57 www.middleeastmonitor.ACom/20220411-saudi-arabia-public-funds-defence-firm-and-boeing-to-develop-aviation-sector/

58 <https://www.middleeastmonitor.com/20220414-saudi-kuwait-call-on-iran-to-join-talks-on-dorra-gas-field-demarcation/>

59 <https://www.wam.ae/en/details/1395303038707>

60 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bae-devlet-baskani-danismani-turkiye-ile-iliskileri-konusunda-istekli-olduklarini-soyledi/2564814>

bir anlaşma da imzalandığı aktarıldı. Taraflar arasında deniz ulaşımı ve liman yönetimiyle alakalı iş birliğini geliştirmek için çeşitli görüşmeler gerçekleştirildiği ifade edildi.⁶¹ Ayrıca taraflar arasında FIFA Dünya Kupası 2022 öncesinde birkaç iş birliği anlaşması imzalandı. Anlaşmalar Katar Ulaşım ve İletişim Bakanı Jassim bin Saif Al-Sulaiti'nin Kiş Adası'nı ziyaret ederek İran Yol ve Şehir Gelişimi Bakanı Rostan Qasemi ile görüşmesi üzerine gerçekleşti. Anlaşmalar arasında havacılık sektörü, deniz ulaşımı ve Dünya Kupası ile ilgili iş birliğinin detaylarını içeren bir belge olduğu belirtildi.⁶²

Katar ve Fas, yargı alanında iş birliği artırmak ve ikili bağları güçlendirmek için bir görüşme gerçekleştirdi. Katar Adalet Bakanı Masoud bin Muhammed Al Amri ve Faslı mevkidaşı Abdülatif Ouahbi arasında Rabat'ta gerçekleşen görüşmede eğitim, rehabilitasyon, uzmanlıkların paylaşımı, Katar ve Fas'ın yasal sisteminin geliştirilmesi üzerinde konuşulduğu belirtildi. Görüşmenin ardında İslami işler alanında mutabakat zaptı, turizm ve iş etkinlikleri alanında ise iş birliğini güçlendirmeye dair bir anlaşma imzalandı.⁶³

• Kuveyt

Kuveyt Dışişleri Bakanı Şeyh Ahmed Nasır Al-Muhammed Al-Sabah, ABD Yemen Özel Temsilcisi Timothy Lenderking'i makamında ağırladı. Bakan, Kuveyt'in Yemen'de barışın tesisi için girişimleri desteklediğini ifade etti. Şeyh Ahmed Nasır, Kuveyt'in Yemen'de ateşkesin devamını ve ABD'nin çabalarını destekleyeceğini belirtti.⁶⁴

• Umman

Umman, Vizyon 2040 kapsamındaki enerji politikası kapsamında yenilenebilir enerji tedarikinin %39'unu üretmeyi planladığını duyurdu. Bu bağlamda Al Shawamikh Oil Services, Asyad Dry Dock ile Duqm'da yenilenebilir enerji tedariki girişiminde bulunmak için mutabakat zaptı imzaladı. Mutabakat zaptının şirketlerin CEO'ları Dr. Aflah bin Saeed Al Hadhrami ve Dr. İbrahim bin Bakhit Al-Nadhiri arasında imzalandığı belirtildi.⁶⁵

• Bahreyn

Bahreyn Kralı Hamad bin İsa Al Halife, Abu Dabi Veliht Prensi Şeyh Muhammed bin Zayid Al Nahyan'ı makamında ağırladı. Tarafların ikili ilişkileri ve iş birliğini her alanda geliştirme yolları üzerine görüştüğü belirtildi. İki liderin Körfez meseleleri, bölgesel ve uluslararası gelişmeler hakkında da konuştuğu ifade edildi. İki ülke ortak ekonomi, ticaret, yatırım iş birliği gelişimi sağlanmasının önemine değindi. Teknoloji, bilim, enerji, yenilenebilir enerji, çevre, sağlık ve eğitim alanlarındaki iş birliğinin de önemli olduğu vurgulandı. İki liderin Arap birliğinin önemine değindiği ifade edildi.⁶⁶

61 <https://www.middleeastmonitor.com/20220412-qatar-iran-sign-agreements-in-aviation-field/>

62 <https://dohanews.co/iran-and-qatar-sign-bilateral-agreements-ahead-of-fifa-world-cup-2022/>

63 <https://www.dohanews.co/qatar-and-morocco-set-to-develop-judicial-cooperation/>

64 <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=3034108&Language=en>

65 <https://timesofoman.com/article/115645-pact-signed-to-invest-in-renewable-energy-sector>

66 <https://www.bna.bh/en/HMKingAbuDhabiCrownPrincedisussfraternalrelations.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlz0N1%2bDtG8qI%2bnNh6mjxCtrdb%2fuEQ%3d>

Bahreyn Dışişleri Bakanı Abdullatif bin Raşid Al Zayani ve Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı Prens Faysal bin Farhan arasında bir görüşme gerçekleşti. Görüşmede iki ülke arasındaki yakın ilişkilere ve iş birliğini her alanda geliştirip halklara fayda sağlama konusuna değinildiği ifade edildi. Körfez İşbirliği Konseyinin ortak hareket etmesinin önemli olduğu belirtildi.⁶⁷

• Yemen

Birleşmiş Milletler Yemen Özel Temsilcisi Hans Grundberg, ilk kez Husilerin kontrolündeki başkent Sana'ya bir ziyarette bulundu. Ziyaretin Yemen'de sağlanan ateşkesin uygulanmasının ve güçlendirilmesinin yollarını Husi liderleriyle görüşmek için gerçekleştiği belirtildi. Grundberg'in Husilerin Sözdü Dışişleri Bakanı Hişam Şaraf ile bir araya geldiği, Şaraf'ın dünyayı Yemen halkının sıkıntılarını anlamaya davet ettiği ifade edildi.⁶⁸ Grundberg'in Husi Esir İşleri Ulusal Komitesi Başkanı Abdülkadir el-Murtaza ile de bir araya geldiği belirtildi. Tarafların esir değişimi konusunda görüştüğü ve hükümet tarafında da anlaşma uygulanacağı takdirde Husilerin esir değişimine hazır oldukları ifade edildi.⁶⁹

Hans Grundberg, BM Güvenlik Konseyinde gerçekleştirdiği konuşmada Yemen'deki ateşkesin kırılabilir ve geçici olduğunu ifade etti. Grundberg, ateşkes ilan edildiğinden beri şiddet oranında ve sivil kayıpların sayısında önemli bir düşüş yaşandığını belirtti. Herhangi bir hava saldırısı veya sınır ötesi saldırı gerçekleştiğine dair bir bilgi olmadığını ifade eden Grundberg, kapsamlı, sürdürülebilir ve barışçıl bir çözüm için uluslararası toplumun desteğine ihtiyaç duyulduğunu vurguladı. Grundberg'in kırılabilir ve geçici olan ateşkesin ihlal edilmemesi için toplu ve yoğun şekilde çalışılması gerektiğine dikkat çektiği belirtildi.⁷⁰

■ KUZAY AFRİKA GÜNDEMİ

• Mısır

Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, katıldığı bir televizyon programında Mısır'la ilişkilerin normalleşmesi konusuna ilişkin, "Düzelir, düzelmesi de gerekiyor. Çünkü Türkiye-Mısır ilişkilerine sadece iki ülke ya da iki ülke halkı olarak farklı görüşlerimiz olabilir" şeklinde konuşmuştur. Çavuşoğlu açıklamasının devamında, "Bu yansıma Doğu Akdeniz'de var, Filistin meselesinde önemli; İslam dünyası için önemli; Arap dünyası için önemli; Afrika için önemli ve Ortadoğu için önemli. Sonuçta bir süreç başladı. Bakan yardımcılarını düzeyinde 2 tur görüşme oldu. Şimdi 3. tur görüşme de olabilir. Biz de (Mısır) Dışişleri Bakanı Semih Şükri ile bir araya gelebiliriz. Önümüzdeki süreçte bir araya gelme konusunda bazı öneriler var. Bunlar henüz netleşmedi. Netleşmeden de somut bir şey söylemek doğru olmaz. Ama

67 <https://www.bna.bh/en/ForeignMinistermeetsSaudicounterpart.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDiZ2Wu4N2GM5htF30TXIfZs%3d>

68 <https://yeniyyemen.net/tr/p-224164>

69 <https://yeniyyemen.net/tr/p-224167>

70 <https://yeniyyemen.net/tr/p-224220>

her iki tarafta da ilişkileri normalleştirme konusunda bir iradenin olduğunu görüyoruz. Bu konuda çabalarımız da devam edecek. Adımlar atacağız. Daha önce İslam İşbirliği Teşkilatında büyükelçi olarak görev yapan bir arkadaşımızı maslahatgüzar olarak görevlendirdik. Bunun örnekleri var. Sonuç itibarıyla ilerde bu adımlar atılmaya devam edilirse ilişkilerimizi normalleştirme konusunda tam bir irade ortaya çıkarsa tekrar karşılıklı büyükelçi atama da söz konusu olabilir. Şu anda netleşmiş bir görüşme en azından bir tarih yok” ifadelerinde bulunmuştur.⁷¹

Mısır Dışişleri Bakanlığından yapılan açıklamaya göre, Dışişleri Bakanı Samih Şukri, Kahire’yi ziyaret eden Avrupa Yeşil Mutabakatı’ndan sorumlu AB Komisyonu Başkan Yardımcısı Frans Timmermans ve beraberindeki heyetle bir araya gelmiştir. Mısır ile AB Komisyonu tarafından yayımlanan ortak bildiriye, Rus gazına alternatif bulunması çerçevesinde doğal gaz alanında iş birliğinin güçlendirilmesi yönünde anlaştıkları belirtilmiştir. Bildiride, “iki taraf, sıvılaştırılmış doğal gaz ve yeşil hidrojen arzı alanındaki iş birliğini artırma, Avrupa, Afrika ve Körfez ülkeleri arasındaki hidrojen ticaretini içeren Akdeniz Yeşil Hidrojen Ortaklığını geliştirme konusunda da anlaşdı” ifadeleri yer almıştır.⁷²

• Libya

Birleşmiş Milletler Libya Misyonu yaptığı açıklamada Trablus hükûmeti ve Fethi Başağı taraflarının anlaşmaya varmak için Mısır’da bir araya geldiklerini belirtmiştir. Görüşmeye Trablus hükûmetinden 12 vekil ve Yüksek Devlet Konseyinden de 12 vekilin katıldığı belirtilmiştir.⁷³

Libya Ulusal Petrol Kurumu ülkenin güneyindeki Fil Petrol Sahası’nda oluşan “mücbir sebep” dolayı üretimin durduğunu açıklamıştır. Libya Ulusal Petrol Kurumundan (NOC) konuya dair yazılı açıklama yapılmıştır. Açıklamada, dün silahlı bir grubun petrol sahasına girerek, çalışanların üretime devam etmesini engellediği belirtildi. Kurum, ham petrol üretiminin durdurulmasından dolayı yeni bir duyuruya kadar mücbir sebep ilan edildiğini kaydetmiştir. Petrol kurumu, geçen senelerdeki keyfî kapatmalar nedeniyle hasar görmüş durumdaki altyapıyı korumak için sağduyulu şekilde hareket edilmesi, petrol sektörünün çatışmalardan uzak tutulması çağrısında bulunmuştur. NOC, daha önce de Muhammed el-Beşir el-Karac liderliğindeki silahlı bir grubun 4 Mart’ta, ülkenin güneyindeki Şerara ve Fil Petrol Sahalarındaki ham petrol vanalarını kapattığını açıklamıştı. Libya’nın güneybatısında Merzuk Havzası’ndaki en büyük saha olan Fil’de günde yaklaşık 125 bin varil petrol üretiliyor.⁷⁴

71 <https://www.aa.com.tr/tr/politika/disisleri-bakani-cavusoglu-misir-la-iliskiler-duzelir-duzelmesi-de-gerekliyor/2563552>

72 <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/misir-ve-ab-dogal-gazda-is-birliginin-guclendirilmesi-konusunda-anlasti/2560364>

73 <https://www.middleeastmonitor.com/20220414-libyas-rival-governments-meet-in-egypt-for-talks-on-elections/>

74 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libyadaki-fil-petrol-sahasinda-uretim-bir-kez-daha-durdu/2565752>

• Tunus

750 ton dizel yakıt taşıyan ve Mısır'dan Malta'ya seyahat etmekte olan bir gemi Tunus'un Gabes bölgesi açıklarında batmıştır. Balıkçılık faaliyetleriyle bilinen Gabes bölgesi açıklarında batan geminin büyük sızıntılara yol açması hâlinde bölgede balıkçılık faaliyetlerini zedeleyebileceği belirtilmektedir. Tunuslu yetkililer kazanın bölgede ciddi ekolojik sorunlara yol açılmadan kontrol altına alınacağını not etmiştir.⁷⁵

The Washington Post'da çıkan bir görüş yazısında, Biden yönetiminin nisan ayının başında bütçe kurulunda otoriterliğe dönüşten memnuniyetsizliğin bir nişanesi olarak Tunus'a yapılacak askerî yardımda yüzde 50 oranında bir kesintiye gitme durumunu tartıştıkları dikkat çekmiştir. Bu durumda ABD'nin yaptığı 121 milyon dolar yardımın 61 milyon dolara düşürülmesi gündemdedir.⁷⁶

• Cezayir

İtalyan Başbakan Draghi, resmî temaslarda bulunmak üzere 11 Nisan Pazartesi günü Cezayir'e geldi. Draghi, Cezayirli mevkidaşı Eymen bin Abdurrahman tarafından Huari Bumedyen Havaalanı'nda karşılanmıştır. Draghi'nin Cezayir ziyaretine İtalya Dışişleri Bakanı Luigi Di Maio, Enerji Bakanı Roberto Cingolani ve İtalyan enerji şirketi ENI'nin CEO'su Claudio Descalzi de eşlik etmiştir. İtalyan Başbakanı Draghi'nin ziyareti Roma'ya doğal gaz tedarikini artırma, gaz fiyatlarını küresel piyasalara göre gözden geçirmeyi içeren bir anlaşmanın imzalanması ve İtalya'nın birçok sektörde yatırım sözüyle sonuçlanmıştır. Bu ziyaret, Rusya'nın Ukrayna'ya askerî saldırısının ardından Roma'nın Moskova'ya bağımlılığı azaltıp kaynakları çeşitlendirerek gaz arzını artırma çabalarının bir parçası olarak değerlendiriliyor. Rusya, İtalya'nın en büyük gaz tedarikçisi ve toplam ithalatın yüzde 40'ını sağlıyor. Rusya'yı Trans-Akdeniz Boru Hattı yoluyla yaklaşık 21 milyar metreküp gaz tedarik eden Cezayir izliyor.⁷⁷ Cezayir Cumhurbaşkanı Abdelmecid Tebbun ile yapılan görüşmelerin ardından ENI ve Sonatrach arasında İtalya'ya doğal gaz ihracatını artırma anlaşması imzalanmıştır. İtalyan enerji firması ENI'den yapılan açıklamada anlaşmayla Cezayir'den İtalya'ya doğal gaz taşınan Transmed Boru Hattı'nın kapasitesinden yararlanarak, 2023-2024'te yılda 9 milyar metreküpe kadar kademeli olarak doğal gaz sevkiyatının artırılacağı kaydedilmiştir.

• Fas

Cezayir, Fas'ı Moritanya ve Batı Sahra arasındaki Ain Bentli bölgesinde bir konvoya yönelik saldırı düzenlediği ve 3 kişinin ölümüne neden olduğu gerekçesiyle suçlamaktadır. Cezayir Dışişleri Bakanlığında yapılan açıklamada sivillere yönelik bu saldırıyı şiddetle kınıyor ve ifadeleri yer almıştır.^{78 79}

75 <https://www.arabnews.com/node/2064276/middle-east>

76 <https://www.al-monitor.com/originals/2022/04/bidens-budget-proposal-would-slash-military-aid-tunisia>

77 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/italya-basbakaninin-enerji-odakli-cezayir-ziyaretinin-rusyaya-bagimlilik-azaltmayi-hedefledigi-belirtiyor/2562695>

78 <https://www.reuters.com/world/africa/algeria-says-morocco-attacked-truck-convoy-border-area-2022-04-12/>

79 <https://www.dw.com/en/algeria-accuses-morocco-of-killing-3-in-western-sahara/a-61456042>

HAFTALIK RUSYA BASIN ANALİZİ (11-17 NİSAN 2022)

• İran, Afganistan'daki Diplomatik Misyonlara Saldırıdan Korkuyor

İranlı yetkililerin, Taliban'ı Afganistan'daki diplomatik tesislerde güvenlik önlemleri almaya davet etmeleri Rusya basınına yansıtılarak değerlendirildi. "Nezavismaya" gazetesinin 12 Nisan sayısında yayımlanan "[İran, Afganistan'daki Diplomatik Misyonlara Saldırıdan Korkuyor](#)" başlıklı uzman görüşlerine dayanan yazıda söz konusu haber "Tahran, mültecilere yönelik acımasız muamelesiyle Taliban'ı kızdırdı" ifadeleriyle değerlendirildi. Yazıya göre, ortaya çıkan durumun nedeni bir önceki gün öfkeli protestocuların İslam Cumhuriyeti'nin Herat'taki konsoloslughuna taş atması olayından kaynaklanıyor.

Yazıda görüşlerine başvurulmuş Rusya Bilimler Akademisi Doğu Araştırmaları Enstitüsünde Araştırmacı ve Modern Afganistan Araştırmaları Merkezi Direktörü Omar Nessar'a göre Taliban iktidarı, özellikle batı ve doğu yönlerinde sınır gerilimlerinin artmasını beraberinde getirdi: "Taliban ile İran arasındaki temaslara gelince, Taliban'ın bazen radikal bir Sünni hareketi olarak anıldığı unutulmamalıdır. Öyle ki taraflar arasındaki ilişkiler sadece inançlar arası faktörden etkilenmiyor. Afganistan nüfusunun belirli bir kısmı, Fars kültürüne ve bu kültürün merkezi olan İran'a karşı her zaman hoş olmayan bir tutum sergilemiştir."

• Asıl Hamle: Pakistan, Moskova'nın Müttefikinden Kurtuldu

Pakistan'da on binlerce kişinin Başbakan İmran Han'ı desteklemek için düzenledikleri sokak gösterileri Rusya basınında yer buldu. "İzvestiya" gazetesinin 12 Nisan sayısında yayımlanan "[Asıl Hamle: Pakistan, Moskova'nın Müttefikinden Kurtuldu](#)" başlıklı uzman görüşlerini içeren yazıda söz konusu haber, "Başbakan İmran Han, devrilmesinin arkasında Dışişleri Bakanlığının olduğuna inanıyor" ifadeleriyle değerlendirildi. Rusya Bilimler Akademisi Sosyal Bilimler Bilimsel Bilgi Enstitüsü Yakın ve Sovyet Sonrası Doğu Bölümü Araştırma Görevlisi Danil Krilov'a göre Pakistan son birkaç yıldır Moskova ile aktif iş birliği içerisinde: "İslamabad, en yeni Rus Su-35 uçaklarından birkaç düzine satın aldı. Moskova ve İslamabad, Pakistan topraklarından geçen 1,1 km uzunluğundaki Pakistan akımı doğal gaz boru hattının inşası konusunda anlaşmıştı. Hükûmet değişikliği projenin aksamasına neden olabilir. Modern koşullarda, Moskova'nın herkesle yaptığı enerji projeleri ABD'de agresif bir tepkiye ve söz konusu projelere müdahale etme arzusuna neden oluyor."

Uzman, Rusya ile Hindistan arasındaki ilişkilerde hafif bir soğumanın ortaya çıktığı görüşünü savundu: "Özellikle Pakistan'ın Çin'i desteklediğini göz önünde bulunduracak olursak Delhi ve İslamabad arasındaki ilişkiler karmaşıktır. 24 Şubat'ta İmran Han'ın Moskova'ya gitme-

siyle aynı anda ABD İslamabad'a diplomatik baskı uyguladı. Nitekim Washington, geleneksel olarak Pakistan'ı kendi nüfuz alanları, Ortadoğu ve Güney Asya'ya olası bir çıkışla güçlerinin Orta Asya'daki yoğunlaşma noktası olarak görüyorlardı. ABD birliklerinin Afganistan'dan çekilmesi göz önüne alındığında bu husus özellikle önemlidir.”

Analist son otuz yılda bir geleneğin oluştuğuna da dikkat çekti: “Moskova yerel yetkilileri destekliyorsa, ABD muhalefeti destekliyor ya da tam tersi. Şimdi böyle bir durum Pakistan'da ortaya çıktı. Rusya ile ABD arasında derin bir ideolojik çatışma var. Bu durum, Washington'ın hangi etki araçlarını kullanmaya ve ne kadar ileri gitmeye hazır olduğunu, Pakistan halkının egemenliğini ve bağımsızlığını savunup savunamayacağını gösterecektir.”

• Necef Çölü'nde Zirve: İsrail Bölgesel İzolasyondan Çıkıyor

Rusya Bilimler Akademisi Doğu Araştırmaları Enstitüsü Kıdemli Araştırma Görevlisi Vladimir Sajin, İsrail'in ev sahipliğinde düzenlenen “Necef Zirvesi” bağlamında görüşlerini “Mejdunarodnaya Jizn” dergisine değerlendirdi. Derginin 12 Nisan sayısında yayımlanan “[Necef Çölü'nde Zirve: İsrail Bölgesel İzolasyondan Çıkıyor](#)” başlıklı yazıda İsrailin güneyinde yer alan Necef Çölündeki zirve İsrail diplomasisinin kuşkusuz bir başarısı olarak değerlendirildi: “Tarihte ilk kez Arap ülkelerinden olan yetkililerin katılımıyla Yahudi devletinin topraklarında bir konferans düzenlendi. Görüşme, 2020 yılında İbrahim Anlaşmasının imzalanmasıyla başlayan Arap-İsrail yakınlaşması sürecinin devam ettiğini pratikte gösterdi. 1948'den beri esasen bölgesel izolasyonda olan İsrail, bu durumdan çıkmakta ve Ortadoğu siyasetinin aktif bir öznesi hâline gelmektedir.”

Sajin, söz konusu zirvenin Ortadoğu'nun en acil, bazen çelişkili, bazen patlayıcı sorunlarına ilişkin müzakereler, görüş alışverişi, tartışmalar bağlamında koşullar yaratmak için de büyük önem arz ettiğini ifade etti. Analist, zirvenin olası sonuçlarını ve bölgesel etkilerini şu şekilde özetledi: “Necef Zirvesi'nin de İsrail ve Arap devletleri temsilcileri arasındaki toplantı ve müzakereler için düzenli bir format hâline gelmesi muhtemeldir.”

• Pakistan Roket Fırlattı

Pakistan uzun menzilli Şahin-3 isimli balistik füzesini başarıyla test etmesi Rusya basınına yansıtılarak değerlendirildi. “Gazeta.Ru” haber sitesinde yayımlanan “[Pakistan Roket Fırlattı](#)” başlıklı uzman görüşlerine dayanan yazıya göre, bu eylem güvenoyu almayan Başbakan İmran Han'ın Ukrayna'daki özel askerî operasyonun başladığı gün Moskova'da Vladimir Putin ile bir araya gelmesinin ardından ortaya çıktı. Yazıda görüşlerine başvurulmuş askerî siyaset bilimci Valery Volkov'a göre, testler çok sembolik bir anda gerçekleşti: “Bu bir tesadüf değil. Öyle ki, Washington'u suçladığı için Han'ı iktidardan uzaklaştırmaya çalışıyorlar. ABD'nin Pakistan başbakanını sevmemesinin nedenleri sırasında eksantrik olması ve kontrolden çıkması yer alıyor. Durumun temel nedeni ise Han'ın özel harekâtın başlangıcında Putin ile görüşse de hâlâ onu kınamamış olmasıdır.” Uzman, söz konusu roketin yalnızca oylamadan

sonra değil, Biden'ın Hindistan Başbakanı Narendra Modi ile görüşmesinden kısa bir süre önce fırlatıldığını da dikkate çekti: "Hindistan, Pakistan'ın ana düşmanıdır. Diğer birçok şeyin yanı sıra bu, Han'ın ordusuna ülkenin bağımsızlığının ana garantisi olduklarının bir işaretidir. Bu yüzden Han onları bizzat tebrik etti."

Ayrıca, analist durumu şekilde özetledi: "Pakistan bugün Moskova'ya Washington ve Yeni Delhi, arasındaki görüşmelerin zemininde savunma sanayi alanında iş birliği yapmak isteğini gösteriyor. ABD, Hindistan'ı Moskova ile askerî iş birliğini kesmeye davet ediyor ve o anda Pakistan Başbakanı bir roket fırlatıyor. Böylece Pakistan Rusya ile iş birliği yapmak istediğini gösterdi." Tartışmanın diğer katılımcısı olan Moskova merkezli Dünya Ekonomisi ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü veya IMEMO Uluslararası Güvenlik Merkezinde kıdemli araştırmacı olan Konstantin Bogdanov, testlerin Pakistan'daki siyasi durumla ilgili olmadığını ifade etti: "Pakistan'daki ordunun özel bir kast olduğu ve ülkenin nasıl gelişmesi gerektiğine dair kendi bakış açılarına sahip oldukları açık olsa da bunları birbirine bağlamayacağım. Üçüncü "Şahin", Pakistan Ordusunun sahip olduğu ve potansiyel olarak sahip olabileceği en yeni silah değil. Nitekim bu test söz konusu roketin ilk deneyimi değildir."

Durumla ilgili görüşlerini paylaşan Moskova merkezli Dünya Ekonomisi ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü veya IMEMO Uluslararası Güvenlik Merkezi Başkanı Aleksey Arbatov, Pakistan füzelerinin ana hedefinin Hindistan olmasına rağmen, sadece Hindistan'ı değil aynı zamanda İsrail'i ve Rusya'yı da tehdit ediyor. Özellikle bir grup fırlatmasıysa balistik füzeleri vurmak çok zordur. Arbatov, Rusya, Pakistan, Hindistan, Çin ve ABD arasındaki ilişkilerde oldukça paradoksal bir durumun geliştiğini de ifadelerine ekledi.

KAYNAKÇA

1. <https://www.jpost.com/breaking-news/article-703682>
2. <https://www.timesofisrael.com/israeli-strikes-launched-at-targets-near-damascus-for-2nd-time-this-week-syria-says/>
3. <https://turkish.aawsat.com/home/article/3591811/suriye-insan-haklari-agi-esed-rejimi-cezaevlerindeki-olumleri-sessizce-kabul>
4. <https://www.amerikaninsesi.com/a/suriyede-insanlik-sucu-isleyen-filistinli-berlinde-tutuklandi/5993209.html>
5. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/bakan-soylu-acikladi-iste-sinir-disi-edilen-suriyeli-sayisi-42042931>
6. <https://www.syriahr.com/en/246991/>
7. <https://turkish.aawsat.com/home/article/3594956/rus-savas-ucaklarinin-son-iki-gunde-suriye-nin-çöl-bölgelerine-düzenlediği-hava>
8. <https://npasyria.com/en/75922/>
9. <https://syrianobserver.com/news/74814/syria-regime-raises-interest-rates-on-bank-deposits.html>
10. <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/140420228>
11. <https://turkish.aawsat.com/home/article/3591396/kamışlı-da-rejim-güçleri-ile-sdg-arasında-gerilim>
12. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/idlibde-4-buyuklugunde-deprem/2564878>
13. <https://ina.iq/eng/18849-iraq-condemns-storming-al-aqsa-mosque-in-palestin.html>
14. <https://www.middleeastmonitor.com/20220417-iraq-summons-swedish-envoy-over-quran-burning/>
15. <https://www.tebaajansi.com/irak/isvecin-bagdat-temsilcisi-disisleri-bakanligina-cagirildi-h293572.html>
16. <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/150420222>
17. <https://shafaq.com/en/Iraq-News/Protestors-storm-the-streets-of-Baghdad>
18. <https://ina.iq/eng/18807-iraq-fm-hussein-syria-stability-is-important-to-iraq.html>
19. <https://www.basnews.com/tr/babat/749887>
20. <https://turkish.aawsat.com/home/article/3591456/irak-icisleri-bakanligi-ndan-sii-din-adami-sarhi-nin-takipçilerine-kanun>
21. <https://www.basnews.com/tr/babat/750383>
22. <https://www.kurdistan24.net/en/story/28015-43-Asian-nationals-arrested-for-trying-to-enter-Iraq-illegally>
23. <https://www.basnews.com/tr/babat/750645>
24. <https://www.tebaajansi.com/irak/kazimiden-yaz-aylari-icin-elektirigi-arttiracagiz-aciklamasi-h293576.html>
25. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-04-16/iraq-halliburton-deal-on-gas-to-be-decided-after-eid-holiday>
26. <https://www.basnews.com/tr/babat/749934>
27. <https://www.arabnews.com/node/2063456/middle-east>
28. <https://www.basnews.com/tr/babat/750671>
29. <https://www.tebaajansi.com/irak/meteorolojiden-toz-firtinasi-uyarisi-h293555.html>

30. <https://lvinpress.com/32167/>
31. <https://www.rudaw.net/sorani/middleeast/turkey/150420227>
32. <https://esta.krd/149136/>
33. <https://politicmedia.net/detailnewspo.aspx?jimare=10203&cor=4&related=2>
34. https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=10056
35. <https://www.rudaw.net/english/kurdistan/130420227>
36. <https://www.kurdistan24.net/tr/story/77413-Basbakan-Irak-Egitim-Bakani-ile-gorustu>
37. <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/150420226>
38. <https://esta.krd/147593/>
39. <https://lvinpress.com/32096/>
40. <https://www.sharpress.net/all-detail.aspx?Jimare=203354>
41. <https://www.peyam.net/Details/29837>
42. <https://www.pukmedia.com/KS/Details/187756>
43. <https://www.tebaajansi.com/irak/itc-baskani-turandan-erbile-ziyaret-h293372.html>
44. <https://www.facebook.com/arshedalsalihi/videos/284110200564067>
45. <https://earthiq.news/archives/63292>
46. <https://www.facebook.com/photo?fbid=515104916849822&set=pcb.515105336849780>
47. <https://www.tebaajansi.com/m/irak/turan-dan-telafer-ziyaret-h293522.html>
48. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=184313953920292&set=a.115158317502523>
49. <https://www.turkmenelitv.com/haberler/turkmeneli/item/36882-salihi-ulusal-devlet-gucleri-koalisyonu-baskani-hekim-ile-gorustu.html>
50. <https://www.facebook.com/ITC-KIFRI-Bürosu-642096329253965/photos/pcb.2529664587163787/2529664437163802>
51. <https://www.dijlah.tv/index.php?page=article&id=305177>
52. <https://www.dijlah.tv/index.php?page=article&id=305274>
<https://www.alsumaria.tv/amen/417461/417461/tdm-3la3a-awkar-tahwiy-moad-matfajr-fiy-krk-krk>
53. <https://shafaq.com/ar/amen-hajom-ar-habi-yistehdef-fo-matfajr-krk-krk>
54. <https://www.mawazin.net/Details.aspx?jimare=190114>
55. <https://www.tebaajansi.com/irak/turk-kizilaydan-kerkukteki-ihhtiyac-sahibi-ailelere-gida-yardimi-h293376.html>
56. <https://www.facebook.com/photo/?fbid=531428851674548&set=pb.100044223139911.-2207520000>
57. www.middleeastmonitor.ACom/20220411-saudi-arabia-public-funds-defence-firm-and-boeing-to-develop-aviation-sector/
58. <https://www.middleeastmonitor.com/20220414-saudi-kuwait-call-on-iran-to-join-talks-on-dorra-gas-field-demarcation/>
59. <https://www.wam.ae/en/details/1395303038707>

60. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bae-devlet-baskani-danismani-turkiye-ile-iliskileri-konusunda-istekli-olduklarini-soyledi/2564814>
61. <https://www.middleeastmonitor.com/20220412-qatar-iran-sign-agreements-in-aviation-field/>
62. <https://dohanews.co/iran-and-qatar-sign-bilateral-agreements-ahead-of-fifa-world-cup-2022/>
63. <https://www.dohanews.co/qatar-and-morocco-set-to-develop-judicial-cooperation/>
64. <https://www.kuna.net.kw/ArticleDetails.aspx?id=3034108&Language=en>
65. <https://timesofoman.com/article/115645-pact-signed-to-invest-in-renewable-energy-sector>
66. <https://www.bna.bh/en/HMKingAbuDhabiCrownPrincedisussfraternalrelations.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDtG8ql%2bnNh6mxCtrdb%2fuEQ%3d>
67. <https://www.bna.bh/en/ForeignMinistermeetsSaudicounterpart.aspx?cms=q8FmFJgiscL2fwlzON1%2bDiZ2Wu4N2GM5htF30TXIfZs%3d>
68. <https://yeniyeemen.net/tr/p-224164>
69. <https://yeniyeemen.net/tr/p-224167>
70. <https://yeniyeemen.net/tr/p-224220>
71. <https://www.aa.com.tr/tr/politika/disisleri-bakani-cavusoglu-misirla-iliskiler-duzelir-duzelmesi-de-gerekliyor/2563552>
72. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/misir-ve-ab-dogal-gazda-is-birliginin-guclendirilmesi-konusunda-anlasti/2560364>
73. <https://www.middleeastmonitor.com/20220414-libyas-rival-governments-meet-in-egypt-for-talks-on-elections/>
74. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/libyadaki-fil-petrol-sahasinda-uretim-bir-kez-daha-durdu/2565752>
75. <https://www.arabnews.com/node/2064276/middle-east>
76. <https://www.al-monitor.com/originals/2022/04/bidens-budget-proposal-would-slash-military-aid-tunisia>
77. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/italya-basbakaninin-enerji-odakli-cezayir-ziyaretinin-rusyaya-bagimlili-azaltmayi-hedefledigi-belirtiliyor/2562695>
78. <https://www.reuters.com/world/africa/algeria-says-morocco-attacked-truck-convoy-border-area-2022-04-12/>
79. <https://www.dw.com/en/algeria-accuses-morocco-of-killing-3-in-western-sahara/a-61456042>